

TREBALL FI DE MÀSTER

Màster Universitari de Psicopedagogia

Curs acadèmic 2018-19

El rol de l'orientador educatiu del S.XXI als ensenyaments primaris i secundaris. Una mirada des de la innovació i la inclusió educativa.

Realitzat per Gisela Vericat i Codina

Tutoritzat per Natasha Baqués Aguilar

18 de maig de 2019

Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i de l'Esport

c. Císter, 34
08022 Barcelona
www.blanquerna.edu

RESUM

El present estudi sorgeix de la necessitat de redefinir el rol de professor d'orientació educativa als estudis Primaris i Secundaris degut als grans canvis que estan havent-hi en educació, tant pel que fa a innovació com en inclusió educativa. Per tal de realitzar aquesta investigació s'ha tingut com a context d'estudi una escola concertada de Barcelona que està renovant la ideologia, les tasques i el rol dels professionals del Departament d'Orientació Psicopedagògica. D'aquest centre educatiu s'han entrevistat a professors d'orientació educativa i també s'ha passat un qüestionari a alguns dels mestres del claustre. A més a més, també s'ha comptat amb la participació d'una experta en orientació educativa, la qual també s'ha entrevistat. Els resultats obtinguts d'ambdós instruments mostren que els orientadors diversifiquen les seves tasques en atenció a l'alumnat i atenció a la comunitat educativa, que en matèria d'innovació del seu rol voldrien formar part dels equips directius, ja que són els experts en molt àmbits pedagògics. També són una peça imprescindible per als docents, els alumnes i les famílies, ja que realitzen un assessorament i un acompanyament molt necessari. Es pot dir, doncs, que l'orientador educatiu a les escoles de primària i secundària és un professional que està al costat de tots els agents educatius en temes d'orientació i assessorament, atenció a la diversitat, administracions de proves, derivacions, valoracions i acompanyament tant a alumnes com a famílies, i tot això ho fa per a donar una millora i una ajuda als processos educatius.

Paraules clau: *Orientador Educatiu, Innovació Educativa, Inclusió, Educació Primària, Educació Secundària Obligatòria.*

ABSTRACT

This study arises from the necessity to define the function of a school counselor on the Primary and Secondary studies as a consequence of the substantial changes that are happening on the current way of education, both for the educational innovation and inclusion. A public school from Barcelona was chosen to be used as the context of the investigation, seen as it is renewing its ideology and also the paper of the professionals on the Psychopedagogical Orientation Department. Not only school counselors from this educative center have been interviewed and asked to answer a poll, but a school counselor expert was also interviewed and involved with the investigation. The results obtained on both instruments show that school counselor diversify their duties in students attention as well as in educational community attention, as they would like to be part of the directive teams on the innovation matter, seen as they are experts on many pedagogical areas. Moreover, they fulfil a really necessary tracking and counseling, consequently, they are an essential piece for the teachers, students and families. Therefore, it cannot be denied that the school counselor on the Primary and Secondary schools is a professional that is sided by all the educational agents on orientation and counselling matters, attention to diversity, test administration, derivations,

evaluations and also supporting students and families. Ultimately, these tasks are all done to improve and help the educational procedures.

Keywords: *School Counsellors, Educational innovation, Inclusion, Elementary School, Elementary Secondary Education.*

Introducció

La present investigació està enfocada a estudiar el rol que desenvolupen els orientadors educatius dins dels ensenyaments primaris (incloent-hi dins d'aquest concepte les escoles on s'imparteix Educació Infantil i Primària) i secundaris. Concretament, s'investigarà al voltant de la tasca que aquests desenvolupen en relació amb la innovació educativa i com aquesta s'encaixa dins d'un marc educatiu inclusiu tot atenent a la diversitat.

L'interès per aquest tema ha estat fruit de les pràctiques dutes a terme en el Màster Universitari en Psicopedagogia al Departament d'Orientació Psicopedagògica d'una escola concertada de Barcelona. El Departament d'aquest centre es troba en renovació pel que fa a la tasca que els orientadors educatius hi fan, i sobretot, com aquests esdevenen agents de canvi per tal d'implantar la inclusió a l'escola. És per això, que degut a la motivació que hi ha dins l'equip d'orientadors per canviar la forma de treballar, ha fet que es veiés la importància d'indagar sobre el tema i saber quins són els efectes, resultats i beneficis d'aquesta nova forma d'enfocar l'orientació tot incloent la inclusió i la innovació educatives.

L'orientació educativa es basa principalment en la planificació de processos educatius, entenent aquesta planificació com un acte en el qual s'inclouen l'anàlisi de necessitats, l'establiment d'objectius, metes, disseny i avaluació. Tot això té com a finalitat central contribuir a la millora de l'acte educatiu. S'actua a partir de l'execució d'accions preventives, correctives o de suport des de múltiples models, àrees i principis. (Henaó, Ramírez i Ramírez, 2006)

A Catalunya, podem trobar aquest professional tant a les escoles públiques com a les concertades, i en totes les etapes educatives. Tanmateix, en cada tipologia d'escola i en cada etapa no desenvolupa les mateixes funcions i tasques. Primerament, pel que fa a l'escola pública existeix la figura dels Equips d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (a partir d'ara EAP) i també la figura del professional d'orientació educativa (a partir d'ara POE o orientador educatiu) a secundària. Mariño (2012) explica que els EAP actuen en una àrea geografia determinada i intervenen a tots els nivells i etapes educatives. Per tant podem trobar la figura de l'EAP a Educació Infantil, Primària i Secundària. És de destacar el seu

caràcter interdisciplinari i especialitzat de les seves intervencions. Les funcions que porten a terme els professionals d'aquests equips són:

- a) Col·laborar en el desenvolupament de la funció tutorial, en la millora de les dificultats d'aprenentatge, en el desenvolupament personal i social de l'alumnat i en el disseny d'actuacions que afavoreixin la transició d'una etapa educativa a una altra.
- b) Establir una coordinació que faciliti la cooperació interna i externa entres membres de l'equip i amb serveis externs.
- c) Realitzar avaluacions psicopedagògiques.
- d) Assessorar a l'equip docent i a les famílies.

En els estudis realitzats per Cano, Castellò, Mayoral i Liesa (2013) a Catalunya el paper i les funcions del POE són establertes pel Departament d'Ensenyament cada curs escolar en les resolucions sobre l'organització i la gestió dels centres. Així doncs, segons aquesta institució i la resolució per aquest curs 2018-19, els POE tenen com a línies de treball dos grans vessants: l'atenció directa als alumnes i el suport a la comunitat educativa (equip docent i equip directiu) Pel que fa al primer àmbit, l'atenció directa als alumnes, en destaca:

- a) La codocència entre l'orientador i els equips docents.
- b) La docència vinculada a les competències dels àmbits transversals personal, social, digital i l'orientació acadèmica i professional,
- c) La coordinació en el procés d'avaluació psicopedagògica dels alumnes dins la comissió d'atenció a la diversitat (a partir d'ara CAD).
- d) L'elaboració d'informes de reconeixement de necessitats específiques de suport educatiu en coordinació amb la CAD.

Seguint el que diu el Departament d'Ensenyament (2018) sobre el suport tècnic a la comunitat educativa, l'orientador educatiu ajuda a l'equip docent en:

- a) La planificació, implementació i avaluació de les diferents mesures i suports universals, addicionals i intensius.
- b) L'assessorament als diferents membres de la comunitat escolar i la participació en les entrevistes personals amb alumnes i famílies.
- c) El lideratge del procés d'avaluació psicopedagògica d'un alumne o grup d'alumnes dins la CAD.
- d) Donar suport en l'elaboració, implementació i avaluació dels PI.

Per altra banda, les ajudes que dóna a l'equip directiu són:

- a) La col·laboració en el projecte educatiu en relació amb l'orientació educativa i l'atenció a la diversitat.
- b) La planificació d'accions pedagògiques compartides entre etapes i ensenyaments com l'acció tutorial i l'orientació acadèmica i professional.
- c) La participació en la CAD i la coordinació i planificació amb els professionals i serveis de la xarxa de suport a l'educació inclusiva, en especial amb l'EAP.

(Departament d'Ensenyament, 2018)

A banda de la legislació, hi ha diversos estudis que han abordat les funcions del POE. Segons Cano, et al., (2013) algunes investigacions inclouen dins del rol de l'orientador educatiu les funcions d'orientació personal, professional o vocacional i acadèmica dels alumnes, a part de la tutoria i l'atenció a la diversitat. Altres punts de vista opinen que la funció de l'orientador a la secundària es centra en l'assessorament dels processos d'ensenyament-aprenentatge i en la col·laboració amb els altres agents educatius per tal de portar a terme projectes d'innovació. Aquestes propostes es poden ampliar amb el que apunta Bisquerra (1998) sobre el rol de l'orientador educatiu. Aquest també reafirma el fet que les funcions de l'orientador recauen en l'atenció a la diversitat, l'orientació per la prevenció i el desenvolupament, l'orientació en els processos d'ensenyament-aprenentatge, l'orientació per la prevenció i el desenvolupament humà i l'orientació professional.

Tornant a el vessant burocràtic de la figura del POE, segons el Real Decreto 1834/2008 *"los funcionarios de los cuerpos de profesores de Enseñanza Secundaria y catedráticos de Enseñanza Secundaria de la especialidad de Psicología y Pedagogía quedan adscritos a la especialidad de la Orientación educativa"*. Així doncs, amb aquest Decret queda palès que aquest professional és indispensable que formi part dels equips docents de Secundària a les escoles amb finançament públic (escoles públiques i concertades). Les funcions del POE als instituts públics és la mateixa que als concertats, ja que en els Documents per a l'organització i la gestió dels centres (2018) no es diferencien les funcions entre les dues tipologies d'ensenyaments.

El citat decret no inclou la figura dels POE dins dels ensenyaments d'Infantil i Primària. L'estudi fet per Mariño (2012) diu que l'orientació psicopedagògica a Infantil i Primària a Catalunya es fa a través de l'EAP a les escoles finançades per fons públics. A més a més, el Departament d'Ensenyament (2017) s'estableix que els serveis educatius del Departament d'Ensenyament tenen el seu àmbit d'actuació a les etapes d'Infantil, Primària i Secundària.

En addició, l'orientador educatiu en qualsevol etapa educativa i/o tipus d'ensenyament, pot ser vist també com un agent de canvi intern dins del centre escolar segons García, Krichesky i Martínez (2010). Aquests mateixos autors consideren que les tasques que ha de realitzar aquesta figura dins les escoles són: orientar la tasca docent cap a una millora dels estudiants i dotar al professorat i a l'equip directiu d'estratègies per la resolució de problemes dins i fora l'aula, entre d'altres. En conclusió, la seva tasca recau en ser capaç a nivell pedagògic, psicològic, estratègic i mediador de desenvolupar la seva tasca dins del centre amb tots els membres de la comunitat educativa. House i Hayes (2002) donen suport a la idea que pensar l'orientador educatiu com a agent de canvi implica repensar la seva tasca des d'una perspectiva sistèmica. Tornant al que diuen García et al. (2010), la feina de l'orientador educatiu es desenvolupa en tres àmbits: treball amb l'equip directiu, amb els mestres i professors i amb els alumnes. Pel que fa al treball amb les direccions, en destaca el desenvolupament que aquests poden portar a terme junts en termes de programes de millora escolar. Sobre el treball amb els docents, el més important és la relació directa de l'orientador amb les aules. En aquesta qüestió seria necessària una col·laboració directa amb els docents en les seves activitats quotidianes, tot oferint-los un seguiment i suport en aquelles dimensions curriculars que més afectin i repercuteixin a l'aula. Finalment, amb els alumnes, el més rellevant és fer créixer a l'alumne emocionalment, cognitivament i comportamentalment i promoure la continuïtat dels estudis i el desenvolupament de vida tot informant-los i formant-los sobre l'oferta que hi ha al seu abast. (García et al. 2010)

Cano, et al., (2013) apunta a les famílies com a un altre factor a tenir en compte en el treball psicopedagògic. Cal orientar-les en l'escolarització dels seus fills, sobretot en els casos d'alumnat amb diversitat funcional, l'escolarització de l'alumnat nouvingut o en risc d'exclusió social, especialment en l'àmbit de la integració lingüística i en l'accés de tots aquests als recursos educatiu.

Pel que fa a la història del rol de l'orientador educatiu, Roca (2000), comenta que sorgeix la necessitat de donar orientació escolar i professional als alumnes l'any 1985 amb la LODE. Més endavant, amb la LOGSE de l'any 1990, se cita explícitament l'atenció psicopedagògica i l'orientació educativa i professional, però no es menciona a un professional específic per a desenvolupar aquesta tasca. Totes les funcions psicopedagògiques de les quals parlen aquestes lleis van anar sent portades a terme per a diversos professionals, com ara mestres d'educació especial o bé caps d'estudis. Finalment, l'any 1994, s'incorporen els orientadors com a professors a l'Educació Secundària. En aquelles èpoques, el que feien els orientadors educatius era impartir docència als alumnes amb més dificultats, tot donant ajuda i reforç a les matèries instrumentals. No és fins al curs 1997-1998 que no s'especifiquen una mica més aquestes funcions i el rol se centra més en tasques de col·laboració i coordinació, en activitats docents i amb membres de l'EAP. Aquests fets fan veure que la figura dels orientadors és força nova i es troba en qüestionament i progrés

constant, com que mai se li han assentat unes bases sobre quines són les tasques concretes que han de portar a terme.

A causa de la falta de concreció sobre quines són les tasques de l'orientador educatiu a totes les etapes educatives, aquest ha estat sempre estudiat. En diversos estudis, com el fet per Lorente i Sales (2017) es conclou que es fa força enfocament cap al model clínic a causa de les demandes per part de la comunitat, al rol d'expert que aquests assignen a l'orientador i de la visió com a dèficit que es té de les necessitats educatives especials. No obstant això, també es veu que aquesta funció de l'orientador afavoreix l'escola inclusiva. Un altre estudi, en aquest cas realitzat per Tello (2017) sintetitza que l'orientador educatiu amb programes d'inclusió, ha de tenir diverses habilitats, coneixements, destreses, conductes o valors per tal de poder donar suport a tota mena d'aprenentatge. També es diu que és de vital importància tenir la informació necessària per a conèixer les dificultats d'aprenentatge dels alumnes, les seves causes i efectes, de tal manera que així es puguin identificar les funcions cognitives deficientes i el seu objecte d'intervenció.

L'estudi fet per Lorente i Sales (2017) apunta com a proposta de futur que el paper de l'orientador educatiu en qualsevol etapa està en procés de transformació, i que això suposa haver de modificar la prioritització de les seves funcions cap a uns supòsits inclusius i deixar de banda el vessant clínic. Stainback i Stainback (1999) diuen que si es promouen les pràctiques inclusives de centre, en una aula inclusiva, l'orientador educatiu pot ajudar a dissenyar, adaptar i realitzar avaluacions adequades a les necessitats de tots els alumnes, en lloc de preocupar-se a administrar test, classificar i qualificar a alumnes en concret. Un canvi de mirada respecte al paper que juga l'orientador educatiu en el centre podria ajudar a arribar al que pretén l'escola inclusiva.

Seguint amb les investigacions, Calvo, Haya i Susinos (2012) cerquen arran del rol de l'orientador educatiu com a figura per a la millora escolar, i d'aquí se n'extreu que la participació d'aquesta figura dins dels processos de millora de centres educatius és d'un gran potencial i beneficiosa a qualsevol nivell educatiu. Aquest professional pot assessorar per tal d'ajudar a mobilitzar els coneixements i les potencialitats dels mestres i els alumnes per tal de generar millores. L'objectiu que s'extreu per a la tasca psicopedagògica és que aquesta ha de ser enfocada des de la pedagogia i l'educació, no pas des del vessant terapèutic, com s'ha vist sempre. Finalment, aquest estudi deixa veure que unes línies de futur per actuar serien la focalització en la millora del currículum i l'organització escolar per tal que tots els alumnes assoleixin el seu propi èxit.

Amb tot això es pot extreure que el concepte que es té d'orientació educativa en el llarg i ample de totes les etapes educatives en el seu conjunt és quelcom necessari de revisar freqüentment, ja que l'àmbit educatiu està en evolució i creixent contínuament i que cal contextualitzar dins del model educatiu del S.XXI. A grans trets, el concepte d'orientació psicopedagògica s'entén com un procés d'ajuda i acompanyament continuu a totes les persones i en tots els seus aspectes, amb l'objectiu de potenciar a prevenció i el desenvolupament humà durant tota la vida. (Bisquerra, R., et al, 2005)

Aquesta revisió constant del concepte d'orientació ens porta a parlar sobre la innovació educativa. Avui dia està en alça la reforma de metodologies i pràctiques educatives a les escoles, i s'estan qüestionant currículums i maneres de fer que porten presents en les cultures de centre des de fa molts anys.

El terme d'innovació educativa es considera un element clau en el desenvolupament de les organitzacions educatives. En general, la innovació s'ha identificat com un procés per a generar marcs d'actuació i per a trobar solucions als problemes (Iglesias, Lozano i Roldán, 2018). A més a més, a escala educativa, aquest concepte ha estat definit com l'actitud i el procés d'indagació de noves idees, propostes i aportacions efectuades de forma col·lectiva per a la solució de situacions problemàtiques de la pràctica. (Imbernón, 1996)

Per tal de desenvolupar la innovació educativa García, Hernández, Maquilón i Miralles (2012) remarquen que és imprescindible:

- a) La formació permanent del professorat
- b) Tenir un lideratge pedagògic al darrere de la innovació
- c) Construir equips estables amb professionals amb una certa trajectòria
- d) Millorar els processos de comunicació entre el professorat
- e) Fomentar la difusió d'experiències mitjançant la publicació
- f) Lligar la investigació científica a la pràctica

Aquests punts són importants, ja que, tal com diu López (2010) sovint és difícil de fer canvis a causa de les resistències que presenta el professorat. Els valors, idees, pràctiques i rutines que guien al docent són complicats de canviar. A vegades, és fins i tot complicat canviar les pràctiques en centres innovadors que desenvolupen projectes formals i intencionals de canvi. Davant casos com aquest es reforça la idea del professional d'orientació educativa com a figura de canvi. En definitiva, el que es tracta és de fer viable un treball psicopedagògic que pugui centrar-se en la millora del currículum i l'organització escolar per tal que tots els alumnes puguin tenir èxit escolar i deixar en segon lloc aquelles intervencions més especialitzades i

l·ligades al diagnòstic i les mesures destinades a un alumne en particular. (Calvo et al., 2012)

Lligat amb la complexitat dels processos d'innovació dins dels centres educatius, Echeita (2008) resalta la importància de veure la innovació com un procés de reestructuració escolar relatiu a la posada en marxa de processos de millora que apropin als centres l'objectiu de promoure la presència, la participació i el rendiment de tots els estudiants de la seva localitat, tot incloent a aquells més vulnerables als processos d'exclusió. D'aquesta manera s'aprèn a viure amb la diferència i a millorar gràcies a les vivències de l'alumnat. Això ens porta a veure que la inclusió és un dels eixos més importants de la innovació educativa. En addició, autors com Arnaiz (2012) afegeixen que l'escola del S.XXI ha de promoure una educació democràtica i inclusiva que garanteixi els principis d'equitat, igualtat i justícia social per a tots els alumnes. Per fer això, calen polítiques educatives que tinguin com a objectiu una educació de qualitat per a tothom. Això ho promou també el Departament d'Ensenyament (2017) on diu que s'ha de partir d'un projecte de direcció per tal d'assentar les bases d'un model inclusiu dins d'una escola. Tornant a Arnaiz (2012) s'afegeix que el resultat de tot hauria de ser la construcció de comunitats educatives on la participació, la cohesió social i l'aprenentatge siguin l'eix principal i garanteixin l'èxit de tothom.

La inclusió, segons Anscow, Booth i Vaughan (2000) recau en tres dimensions: crear cultures inclusives, elaborar polítiques inclusives i desenvolupar pràctiques inclusives. Aquestes dimensions són escollides per Anscow, et al., (2000) per tal d'orientar la reflexió cap als canvis que s'haurien de portar a terme a les escoles. Durant molts anys, s'ha donat poca importància al potencial de les cultures de les escoles, tot i ser aquest un gran factor que pot facilitar o limitar l'aprenentatge i els canvis en l'ensenyament. Mitjançant el desenvolupament de cultures inclusives es poden produir canvis en les polítiques i en les pràctiques, que poden mantenir-se i transmetre's als nous membres de la comunitat escolar.

DeMayo (2018) afegeix que la inclusió necessita la creació d'una estructura on s'incloguin suports amb educadors que donin suport a l'aula per tal de poder ajudar als alumnes en l'adquisició d'habilitats acadèmiques i estratègies per incrementar el seu èxit en les aules inclusives. Aquesta estructura pot tenir com a base el currículum, ja que, per Gregory (2018) els mestres i les escoles s'han d'assegurar que els alumnes puguin accedir-hi a través de materials curriculars que estiguin ben adaptats i que permetin als infants i joves accedir a ells sense dificultats.

Un model inclusiu que s'està implementant a Catalunya per tal d'assolir les demandes com les exposades anteriorment, és el DECRET 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu. Aquest text pretén garantir que tots els centres educatius que tenen

fons públics dins l'àmbit d'ensenyament no universitari siguin inclusius a partir de l'establiment de suports per a l'atenció a la diversitat.

Aquest decret explicita les funcions que el centre educatiu ha de portar a terme per garantir la inclusió educativa i l'atenció a la diversitat. Les funcions més destacades són:

- a) Disposar d'un projecte educatiu de centre que fomenti i garanteixi una atenció educativa inclusiva i de qualitat.
- b) Constituir la comissió d'atenció a la diversitat (CAD).
- c) Dissenyar, dins del projecte educatiu, entorns d'aprenentatge flexibles que ofereixin opcions variades per donar una resposta ajustada a les necessitats dels alumnes.
- d) Adequar les mesures i els suports a les característiques dels alumnes i del context.
- e) Garantir la coordinació amb els serveis educatius.

Finalment, és important d'afegir que el DECRET 150/2017 proposa uns tipus de mesures d'intervenció de cara als alumnes que presenten alguna necessitat educativa especial. Aquestes mesures són les universals, les addicionals i les intenses.

Objectius

Així doncs, un cop feta l'aproximació bibliogràfica a partir d'investigacions, decrets i lleis, es planteja un objectiu general i uns d'específics per tal de guiar les accions plantejades per a la present investigació. Primerament, com a objectiu general, per tal de conèixer la perspectiva actual del professional que s'està estudiant, es proposa:

- Definir el rol de l'orientador educatiu a les escoles de primària i secundària en l'actualitat des de la visió d'experts, orientadors i tutors.

Per tal de fer una concreció pel que fa a tasques i a desenvolupament de l'orientador educatiu en diversos aspectes del món educatiu, es plantegen els següents objectius específics:

- Descriure les funcions i tasques que desenvolupen els orientadors educatius actualment a les escoles de primària i secundària.
- Definir quin és el paper dels orientadors educatius als ensenyaments primaris i secundaris en matèria d'innovació educativa a partir de les opinions d'experts i orientadors.

- D'acord amb els orientadors i els experts, explorar quina és la funció que tenen els orientadors educatius sobre inclusió educativa a les escoles de primària i secundària.
- Identificar quina contribució té per a les escoles de primària i secundària el rol de l'orientador educatiu.
- Conèixer quina és la visió de millora que es té sobre l'orientador educatiu a les escoles on s'imparteixen ensenyaments primaris i secundaris.

Mètode

Context i participants

El context on s'ha desenvolupat aquesta investigació és un centre concertat situat al barri de Sarrià de la ciutat de Barcelona, d'un nivell socioeconòmic predominantment mitjà-alt. És un centre que forma part d'una xarxa d'escola d'ideologia religiosa. Aquest centre educatiu té uns 3.000 alumnes i engloba les etapes d'Educació Infantil, Primària, Secundària, Batxillerat i Formació Professional. L'escola basa la seva educació en la formació personal, intel·lectual, social i religiosa i és pionera en excel·lència acadèmica i formació humana.

Els participants de l'estudi són, primerament, una orientadora psicopedagògica de 65 anys ja jubilada. Antigament va estar treballant com a assessora psicopedagògica a un EAP (Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica) i anys més tard en va ser la coordinadora de tots els de Catalunya. Ara es dedica a fer assessoraments més concrets i formacions a centres educatius. La seva formació prèvia és la llicenciatura de Psicologia i la Psicopedagogia, aquesta última cursada per a les oposicions. A més a més, té formació en teràpia familiar sistèmica, formació sobre el procés d'aprenentatge de les llengües i les matemàtiques i, finalment, dos Màsters, un sobre psicologia sistèmica i un altre sobre assessorament curricular. En l'apartat de resultats es fa referència a aquesta participant sota el concepte d'*antiga coordinadora dels EAP*.

Una altra participant de l'estudi és la directora del Departament d'Orientació Psicopedagògica de l'escola on se situa la investigació. Té 56 anys, és psicòloga clínica, té un Màster en direcció de centres educatius i un altre en Neuropsicologia. Porta treballant en aquest camp des de fa 28 anys. Ha estat la directora d'una altra escola de la xarxa, i ara mateix és la directora del DOP de l'escola on treballa. En l'apartat de resultats es fa referència a aquesta participant sota el concepte d'*orientadora 1*.

Seguidament, el tercer participant de l'estudi és un orientador psicopedagògic de 49 anys i és el responsable del DOP a l'etapa de la NEI-ESO (etapa que inclou els cursos de 5è i 6è de Primària i 1r i 2n

d'ESO). Els seus estudis són Mestre d'EGB amb especialitat d'Educació Física, Psicopedagogia, Màster en Neuropsicologia, Diploma d'estudis avançats en Psicopedagogia i actualment està cursant un Doctorat. Ha treballat sempre a la mateixa escola des de fa 23 anys i hi ha tingut diverses funcions abans d'estar al DOP: mestre de Primària, Secundària, consiliari i coordinador. En l'apartat de resultats es fa referència a aquesta participant sota el concepte d'*orientador 2*.

Finalment, els últims participants han estat els tutors i tutores dels cursos de 5è, 6è, 1r i 2n d'ESO de l'escola on es contextualitza l'estudi. En total, hi han participat 24 tutors i tutores. Un 75% dels participants (N=18) han estat dones i un 25% (N=6) homes. Pel que fa a la seva edat, un 8,3% (N=2) tenia menys de 25 anys; un 41,7% (N=10), la franja més elevada, tenia entre 25 i 35 anys; seguidament, un 25% (N=6) dels participants es troba entre les edats de 35 i 45 anys; un altre 25% (N=6) dels enquestats té entre 45 i 55 anys i cap participant té més de 55 anys. L'etapa on treballen els enquestats és proporcional al nombre de línies de l'escola (un total de sis per curs): un 50% (N=12) forma part de les tutories de 5è i 6è, i l'altre 50% (N=12) de les de 1r i 2n d'ESO. En relació a la formació que tenen, tots els tutors que treballen a l'etapa de 5è i 6è tenen estudis de Mestre de Primària amb alguna especialització. Els tutors de 1r i 2n d'ESO han cursat una llicenciatura, algun Màster o Postgrau sobre l'àmbit que han estudiat la llicenciatura i tots ells tenen el Màster de Formació del Professorat. Quant a l'experiència docent, un 41,7% (N=10) porta treballant dins l'educació des de fa 10 o 15 anys; un 25% (N=6) porta d'entre 5 i 10 anys; seguidament, un 16,7% (N=4) porta només d'1 a 5 anys d'experiència. Finalment, en xifres menors, només un 8,3% (N=2) té més de 25 anys d'experiència i també un altres 8,3% (N=2) té de 15 a 20 anys treballats. Els anys treballats dins l'escola on es porta a terme la investigació dels participants del qüestionari és, en un 50%, (N=12) d'1 a 5 anys; un 25% (N=6) en porta de 10 a 15 a l'escola, el 16,7% (N=4) hi porta d'entre 5 a 10 anys i només el 8,3% (N=2) hi és des de fa més de 25 anys.

Instruments

En aquest estudi s'han utilitzat dos instruments, per una banda una entrevista i per l'altra un qüestionari. El primer instrument és una entrevista destinada a professionals de l'àmbit de l'orientació educativa: l'antiga orientadora dels EAP de Catalunya i dos orientadors del DOP de l'escola on es contextualitza la investigació. Aquesta entrevista té com a objectiu conèixer la percepció de professionals de l'orientació sobre el rol que desenvolupa l'orientador educatiu. Les temàtiques que s'han explorat han estat:

- a) La definició del rol de l'orientador
- b) Les funcions de l'orientador educatiu
- c) La innovació educativa

- d) La inclusió
- e) La contribució de l'orientador a la comunitat educativa
- f) La visió de millora del rol de l'orientador

Les entrevistes que s'han administrat han estat adaptades depenent del professional a qui han anat destinades. Les qüestions van ser les mateixes per als tres entrevistats, però en les preguntes adreçades als orientadors del DOP de l'escola, amb un total de nou preguntes, (Annex 2) s'hi va posar més èmfasi a fer-los reflexionar sobre la visió i la contribució que feien a l'escola i a tothom qui hi forma part, i això no es va fer a la destinada a l'antiga orientadora dels EAP, que tenia un total de sis preguntes (Annex 1).

Pel que fa al segon instrument, el qüestionari, té com a objectiu conèixer la visió que es té de la tasca i la contribució de l'orientador educatiu als cursos de 5è, 6è, 1r i 2n d'ESO (Annex 3). Aquest instrument consta d'un total de dotze preguntes. Deu d'elles són de resposta oberta i dues de resposta tancada en mode de elecció múltiple en una escala de l'1 al 4. Una d'elles valora el grau d'importància en 1 com a gens necessària, 2 com a poc necessària, 3 com a bastant necessària i 4 com a molt necessària. L'altre valora el nivell d'impacte tenint en consideració que 1 és gens d'impacte, 2 és poc impacte, 3 bastant d'impacte i 4 molt d'impacte. Les categories explorades en aquest instrument han estat:

- a) Les tasques de l'orientador educatiu
- b) Les funcions de l'orientador
- c) El nivell d'impacte que té aquest agent en el dia a dia d'un tutor de cicle superior de Primària i primer cicle de Secundària
- d) Propostes de noves tasques que consideren els tutors que els ajudarien en la seva tasca docent.

Procediment

Per tal de portar a terme aquesta recerca, el primer que es va fer va ser convidar a participar en els diferents agents que es volia que col·laboressin en la investigació. Pel que fa a la primera participant, l'antiga coordinadora dels EAP de Catalunya, va ser convidada via correu electrònic. Per tal de cobrir els aspectes ètics de la participació, se li va donar el document de permís de participació a la recerca prèviament signat per la tutora i l'autora del treball.

Els segons participants de la investigació, els professionals del Departament d'Orientació de l'escola van ser convidats a la col·laboració en la recerca de forma presencial a l'escola. Es va parlar amb els participants per tal de trobar un dia per poder realitzar l'entrevista, i va ser, en el moment de realitzar-la, quan es va lliurar el document de permís de participació en la recerca.

Els tercers i últims participants del treball, els tutors de l'escola, van ser convidats a la recerca via correu electrònic. Primerament, es va anar a parlar amb la direcció de l'etapa per tal d'aconseguir el seu consentiment i el vistiplau perquè algun membre de l'equip de l'etapa pogués enviar el qüestionari a tots els tutors i tutores. Va ser a la mateixa directora a qui se li va entregar el document de permís de participació en la recerca. Finalment, aquest correu va ser enviat per la tècnica de l'etapa i els aspectes ètics de participació de cada persona que contribuís al qüestionari van quedar coberts recordant que la participació en el formulari seria l'expressió de la seva voluntat en la cooperació en la recollida de dades de l'estudi.

Per a la recollida de dades es van dur a terme dues entrevistes. Ambdues es van enregistrar per posteriorment, poder fer una rigorosa transcripció per tal d'elaborar els resultats. L'entrevista amb la directora del Departament d'Orientació Psicopedagògica va tenir una durada de 30 minuts. Per altra banda, la que es va fer a un dels orientadors psicopedagògics del DOP va tenir una durada de 23 minuts. Finalment, la que es va fer a una professional externa al centre va tenir també una durada de 23 minuts.

Paral·lelament, per a recollir les dades del qüestionari i per tal d'aconseguir el màxim de participació, es va fer arribar per correu electrònic l'enllaç del formulari a tots els tutors de l'etapa consolidada pels cursos de 5è, 6è, 1r i 2n d'ESO, concretament a un total de 24 docents. Tenint com a finalitat l'obtenció d'una mostra significativa, es van deixar més de dues setmanes per a poder respondre i es van anar fent recordatoris via correu electrònic als tutors. En tot moment es va remarcar que les dades obtingudes eren de caràcter anònim i confidencial, i que la seva participació en el qüestionari era l'expressió de la seva voluntat de cooperació en la recollida de dades de l'estudi de camp realitzat. La manera com s'han recollit les dades en aquest instrument ha estat en format electrònic a partir d'un formulari creat per *Google* anomenat Formularis de Google.

El tipus d'anàlisi de l'estudi és mixt, ja que s'analiza de forma qualitativa i quantitativa tant en les entrevistes com en el qüestionari. Així doncs, l'anàlisi qualitatiu ha estat present en els dos instruments: l'entrevista i el qüestionari, exceptuant dues preguntes del segon instrument, que s'han analitzat de manera únicament quantitativa.

Resultats

En relació al primer objectiu, que busca descriure les funcions i tasques que desenvolupen els orientadors educatius a les escoles, tots els participants es mostren d'acord en que les tasques del psicopedagog parteixen de les demandes que aquest tingui. Tots ells consideren que aquestes demandes tenen una base que va en relació a l'alumnat que té dificultats en temes d'aprenentatge o bé una

necessitat educativa especial i a partir d'aquesta demanda en fa una orientació als tutors i a la família, i també n'elabora mesures d'atenció a la diversitat. Toca problemes d'àmbits personals, emocionals, socials i relacionals i sobre el que té a veure amb la presa de decisions, l'orientació acadèmica-professional-vocacional. També remarquen el temps destinat a l'atenció individualitzada per a fer valoracions psicopedagògiques i donen molta importància a l'assessorament als tutors i professors en qualsevol incident per tal de trobar solucions a tots els problemes que sorgeixin. *A partir d'observacions i administracions de proves, detectem les dificultats dels alumnes i les compartim amb els tutors i mestres i així pensem com intervenim i assessorem a mestres, família i alumne.* En addició, l'antiga coordinadora dels EAP remarca la importància de *l'assessorament al centre perquè, per exemple, els docents atenguin millor la diversitat.* També remarca el fet *d'assistir a les reunions de cicle, de claustre, a les CAD, etc. Tot gira en el fet d'esdevenir un rol de mirada externa del dia a dia del centre per fer propostes de millora.*

Pel que fa al segon objectiu, orientat a definir quin és el paper dels orientadors educatius en matèria d'innovació educativa a partir de les opinions d'experts i orientadors, els participants coincideixen destacar que cal treballar amb l'equip directiu per tal d'aconseguir bons canvis a les escoles. L'antiga coordinadora dels EAP apunta que és important *saber quin tipus d'innovacions beneficien concretament l'atenció a la diversitat i la inclusió, i sempre portar a terme la innovació basant-se en uns referents teòrics que ho justifiquin tot i faci que aquesta tingui sentit.* Pel que fa a la visió dels orientadors, tots aquests recauen en l'opinió que el primer pas per innovar és tenir en compte la inclusió.

Fer arribar a tot el claustre de mestres i professors la inclusió i generar pràctiques, cultures i polítiques realment inclusives. Sobretot pel que fa a aspectes dels processos d'ensenyament aprenentatge, tot trobant per a cada alumne les eines metodològiques que a aquest li vagin millor per aprendre.

En referència al següent objectiu, enfocat a conèixer, a partir de les opinions d'orientadors i experts, quina és la funció que tenen els orientadors educatius pel que fa a la inclusió educativa, hi ha discrepàncies d'opinions, però on tots ells coincideixen és en el fet de generar recursos per canviar les metodologies cap a unes de més inclusives que permetin als alumnes tenir diverses maneres d'accedir als aprenentatges *ja que la inclusió ens portarà a graus de personalització dels processos d'aprenentatge que ara no ens imaginem, i possiblement tindrem a molt nens treballant amb itineraris diferents dins l'aula escollits per ells.* El que afegeix l'antiga coordinadora dels EAP és que considera que *la funció que els orientadors han de desenvolupar és la d'ajudar a avançar al centre amb la inclusió, tot fent-los fer un replantejament sobre què s'està fent en relació a les pràctiques, les polítiques i les cultures inclusives. Han de treballar en col·laboració amb l'equip directiu en les preses de decisió i en la busca de metodologies que realment ajudin als alumnes a estar inclosos.* D'altra banda la visió de l'orientadora 1 recau en el fet que *cal fer arribar a tot el claustre*

de mestres la inclusió, tot sensibilitzant als professors de la cultura inclusiva i de començar a fer pràctiques que trenquin aquestes barreres que estan a tot arreu.

Quant al quart objectiu, sobre identificar quina contribució té per a les escoles el rol de l'orientador educatiu s'observen discrepàncies d'opinions entre els diferents participants. Per una banda, l'antiga coordinadora dels EAP considera que la contribució més gran té a veure en *la millora constant que aquesta figura proporciona a les escoles*. Pel que fa al punt de vista dels orientadors, els dos coincideixen en el fet que aporten una ajuda que un altre professional de l'escola no pot donar als alumnes. Tot i això, la orientadora 1 afegeix que el benefici recau en *donar una atenció més específica tot intervenint, orientant, detectant o prevenint les coses d'una manera diferent que un altre agent educatiu*. En canvi, l'orientador 2 dóna força en *el fet que atenen a la diversitat*. Pel que fa al tercer participant, els tutors de l'escola, un 100% (N=24) valora com a molt necessària la figura de l'orientador dins de l'escola. Sobre el nivell d'impacte de la figura de l'orientador en el dia a dia a l'aula d'un tutor, en destaca amb un 8,3% (N=2) els participant que valoren amb gens impacte la figura de l'orientador en el seu dia a dia a l'aula. En contraposició, destaca el 41,7% (N=10) que veu la figura de l'orientador com algú amb molt d'impacte en el seu dia a dia a l'aula. En referència a les tasques psicopedagògiques que més els ajuden en el seu dia a dia, destaquen *l'assessorament als professors, l'acompanyament directe als alumnes i el moment de parlar amb les famílies, ja que l'orientador dóna una visió més tècnica i acompanya tant als tutors com a les famílies en les entrevistes*.

En relació amb l'últim objectiu, dirigit a conèixer quina és la visió de millora que es té sobre l'orientador educatiu, tots els participants, en excepció dels tutors de l'escola, consideren que cal formar part dels equips directius perquè a l'hora de dissenyar es tingui en compte la visió de l'orientador i *també es voldria un visió d'atenció a la diversitat des de tota l'escola i que es contemplés com un pilar educatiu a l'escola*. Malgrat això, hi ha matisos i altres opinions respecte aquest punt. Segons l'antiga coordinadora dels EAP, la millora recau en que *on caldria arribar és a una repartició de les tasques entre tenir temps per ajudar a millorar el centre i temps per tal d'assessorar a alumnes concrets*. Seguidament, la orientadora 1 voldria disposar de *més temps per a poder arribar a tots els alumnes*. Finalment, segons el punt de vista dels tutors de l'escola, les noves tasques psicopedagògiques que ajudarien en la seva docència es diversifiquen en dos àmbits. Primerament voldrien que l'orientador disposés de més temps per a poder atendre a tots els mestres i alumnes amb més profunditat, com també temps per a entrar a les aules. A més a més valorarien molt positivament el fet de tenir més professionals al DOP. En segon lloc, les altres tasques tenen a veure en formar part de les planificacions, atendre els diferents ritmes d'aprenentatge i entrar a les aules per *observar la nostra tasca docent i, de manera assertiva, realitzar un feedback d'aquells aspectes positius i aquells que potser sense ser conscients no ens ajuden a la nostra tasca*.

Per acabar, la definició que es pot extreure sobre què és un orientador educatiu, i a la mateixa vegada, respondre a l'objectiu general del treball: definir el rol de l'orientador psicopedagògic en l'actualitat des de la visió d'experts, orientadors i tutors, es pot dir que un professor d'orientació educativa és aquell professional que està al costat dels docents i de l'escola per tal d'aportar una mirada diferent tot orientant, assessorant, estant dins de l'aula i formant part de la planificació, entre d'altres. Pel que fa a les funcions que aquest desenvolupa, en destaquen l'orientació sobre mesures d'atenció a la diversitat, la realització d'observacions dins l'aula, les administracions de proves psicopedagògiques, fer valoracions per derivar a un professional extern, fer intervencions o dinàmiques grupals quan hi ha problemàtiques a les aules, parlar amb els alumnes per assessorar-los tant acadèmicament com emocionalment, assessorar els mestres i professors davant de dificultats que es puguin trobar en el seu dia a dia. També acompanya a les famílies i les orienta de cara a la derivació a professionals externs. Són experts en temes d'inclusió i sovint tenen pes en les decisions de centre quan toca parlar d'innovació. Aquests dos conceptes van lligats, ja que, en ser experts en inclusió i en ser sovint demanats per l'equip directiu per a fer millores de centre, fa que innovin en matèria d'inclusió tot atenent a la diversitat. Si hi hagués alguna cosa que es pogués aportar de més a més en aquest rol seria, per sobre de tot, més temps per tal de poder atendre a tot l'alumnat amb les hores i recursos que voldrien tots els participants. Tanmateix, els orientadors recalquen que voldrien formar part dels equips directius a l'hora de prendre decisions de centre i poder compaginar l'assessorament a alumnes i mestres amb la millora del centre. Pel que fa a com la comunitat educativa veu als orientadors educatius, els veu una peça clau i indispensable en el dia a dia a les escoles, ja que arriben a unes dimensions de l'alumne, que un mestre o professor per si sol, no pot arribar.

Discussió i conclusions

Iniciarem aquesta discussió i conclusió partint del primer objectiu específic; descriure les funcions i tasques que desenvolupen els orientadors educatius actualment a les escoles de primària i secundària. Tots els participants coincideixen en el fet que l'orientador treballa en base a les demandes, i que aquestes van en relació a l'alumnat amb dificultats d'aprenentatge o amb necessitats educatives especials. Això encaixa amb el que diu Mariño (2012) pel que fa a les accions que porten a terme els orientadors dels EAP a les escoles d'Infantil, Primària i Secundària a Catalunya, on hi destaquen la col·laboració en la millora de les dificultats d'aprenentatge i en el desenvolupament personal i social de l'alumnat. Els participants també afegixen els tipus de treball en els quals es diversifiquen les tasques dels orientadors: treball en l'àmbit personal, emocional, social i relacional, la presa de decisions i l'orientació acadèmica-professional-vocacional. Aquestes funcions es relacionen amb les proposades per Cano, et al., (2013) i Bisquerra (1998) sobre la importància d'incloure l'orientació personal, vocacional i tot l'àmbit del desenvolupament humà a més a més de l'atenció a la diversitat. Finalment, una de les participants va posar molt l'accent en el fet d'assessorar al centre per tal d'esdevenir un agent de millora escolar, idea recolzada també per Calvo, et

al., (2012). És de rellevància aportar que, a partir d'aquest objectiu s'han trobat les bases que regulen les funcions dels orientadors en unes etapes o serveis educatius en concret. A Catalunya l'orientació educativa a les escoles de Secundària està reglada cada curs escolar pel Departament d'Ensenyament en les resolucions sobre l'organització i la gestió dels centres (Cano, et al., 2013). Allà s'anuncien les funcions dels POE, obligatoris a la Secundària pel Real Decreto 1834/2008 a totes les escoles finançades amb fons públics. A les escoles d'Infantil, Primària i Secundària públiques i concertades hi entra l'EAP (Mariño, 2012). Tots aquests dos agents fan les mateixes funcions que s'han descrit anteriorment per a tots els orientadors que treballen a Catalunya.

Seguidament, en referència al segon objectiu específic, definir quin és el paper dels orientadors educatius als ensenyaments primaris i secundaris en matèria d'innovació educativa a partir de les opinions d'experts i orientadors, s'ha observat el següent: tots els participants que treballen com a orientadors a una escola volen poder treballar amb l'equip directiu per tal d'aconseguir bons canvis pedagògics a les escoles. Això té concordància amb els estudis de García, et al. (2012) on es diu que s'ha de donar valor a l'orientador per tal d'orientar a l'equip directiu de cara a la millora escolar, tot treballant junts. En addició, els participants creuen que el seu paper dins la innovació educativa és fer arribar a tot el claustre de mestres aquestes mesures de canvi. Per casos com aquests, estudis com el del House i Hayes (2002) recolzen la idea que pensar l'orientador educatiu com a agent de canvi implica repensar la seva tasca des d'una perspectiva sistèmica, on aquest professional treballi amb les direccions, els mestres i els alumnes. Una altra participant va donar molt de pes a què l'orientador estigui ben format i que sàpiga quin tipus d'innovacions beneficiïn als alumnes, tal com diu Calvo, et al., (2012) tot remarcant que el futur que la tasca orientadora recau també en la millora del currículum i l'organització escolar per tal que tots els alumnes assoleixin el seu propi èxit.

Pel que fa al tercer objectiu específic, basant-se en els orientadors i als experts, explorar quina és la funció que tenen els orientadors educatius sobre inclusió educativa a les escoles de primària i secundària, en els resultats de la investigació, s'ha vist que els participants creuen que, per tal d'abordar la inclusió a les escoles, cal canviar les metodologies cap a unes de més inclusives que permetin als alumnes tenir diverses maneres d'accedir als aprenentatges. Això va lligat, de nou, amb la idea de Calvo, et al., (2012) on vol basar el treball psicopedagògic en la millora del currículum i l'organització escolar per tal que tots els alumnes puguin tenir èxit escolar. Els participants també van donar força al fet de fer arribar a tot el claustre de mestres i professors la inclusió educativa, sensibilitzar-los de cara a aquesta cultura i fer pràctiques que trenquin les barreres que trobem arreu. A més a més, tornen a recalcar la necessitat de realitzar un treball amb l'equip directiu. Tota aquesta necessitat de desplegar la inclusió dins de l'escola té a veure amb les tres dimensions de la inclusió de Booth (2000): cultures, polítiques i pràctiques inclusives. Mitjançant el

desenvolupament de cultures inclusives es poden produir canvis en les polítiques i en les pràctiques, que poden mantenir-se i transmetre's als nous membres de la comunitat escolar. Pel que fa a les polítiques, és un dels aspectes més importants del paper dels POE davant la inclusió segons el Departament d'Ensenyament (2017), ja que, per tal de garantir la inclusió educativa i l'atenció a la diversitat cal disposar d'un projecte educatiu de centre que fomenti i garanteixi una atenció educativa inclusiva i de qualitat.

Sobre l'objectiu que fa referència a identificar quina contribució té per a les escoles de primària i secundària el rol de l'orientador educatiu, els mestres que han participat en la investigació remarquen l'assessorament que l'orientador els hi dóna, l'acompanyament als alumnes i l'atenció a les famílies davant de casos complexos. Totes aquestes tasques, que per als mestres són de vital importància, són tasques que el Departament d'Ensenyament (2018) atorga als POE. En canvi, els orientadors van donar més importància a l'aportació que fan a l'alumne, ja que aquesta és una ajuda que cap altre professional de l'escola, a part d'ells, pot donar. Això concorda amb la perspectiva de García et al. (2012) sobre les funcions amb els alumnes, on hi entra el fer créixer a l'alumne emocionalment, cognitivament i comportamentalment i promoure la continuïtat dels estudis i el desenvolupament de vida tot informant-los i formant-los sobre l'oferta que hi ha al seu abast. Els estudis de Tello (2017) també tenen a veure amb l'afirmació dels participants, ja que aquest diu que l'orientador ha de tenir diverses habilitats, coneixements, destreses, conductes o valors per tal de poder donar suport a tota mena d'aprenentatge. També dóna importància a conèixer les funcions cognitives alterades d'un alumne per tal de fixar millor els objectius d'intervenció i com dur aquesta última a terme.

L'últim objectiu específic, conèixer quina és la visió de millora que es té sobre l'orientador educatiu a les escoles on s'imparteixen ensenyaments primaris i secundaris, els mateixos orientadors participants en la investigació posen l'accent, de nou, a formar part dels equips directius perquè a l'hora de dissenyar es tingui en compte la visió de l'orientador per atendre de forma adequada a la diversitat i avançar cap a la inclusió. Aquesta demanda dels orientadors va en concordança de la teoria d'autors com García, et al. (2010), House i Hayes (2012), Calvo, et al. (2012) i el Departament d'Ensenyament (2017), entre d'altres. Seguidament, una de les participants amb formació psicopedagògica i els mestres demanen com a millora un augment del temps d'aquest professional a dedicar a les tasques de l'escola. Seguidament, els mestres també valorarien molt positivament que la figura de l'orientador formés part de les programacions i d'entrar a les aules per a fer observacions i intervencions. Aquesta tasca és reforçada pels estudis de Stainback i Stainback (1999) on es diu que si es promouen bones pràctiques de centre, en una aula i escola l'orientador educatiu pot ajudar a dissenyar, adaptar i realitzar avaluacions adequades a les necessitats de tots els alumnes. A més a més, García, et al. (2012) remarca que la funció de l'orientador de cara als

mestres és tenir una relació directa amb les aules que no pas estar en un despatx administrant test, classificant i qualificant a alumnes en concret, tal com afegeix Stainback i Stainback (1999).

Per acabar, tornant a l'objectiu general de la recerca, definir el rol de l'orientador educatiu a les escoles de primària i secundària en l'actualitat des de la visió d'experts, orientadors i tutors, tots els participants han coincidit en el fet que l'orientador és un professional que està al costat de tots els agents educatius en temes d'orientació i assessorament, atenció a la diversitat, administracions de proves, derivacions, valoracions i acompanyament tant a alumnes com a famílies, i tot això ho fa per a donar una millora i una ajuda als processos educatius, tal i com ho diu Henao, Ramírez i Ramírez (2006). Aquest estudi diu que el rol de l'orientador recau en la planificació dels processos educatius amb la finalitat de millorar l'acte educatiu. Això coincideix amb el que el Departament d'Ensenyament (2018) atorga a l'orientador educatiu: planificar, implementar i avaluar les diferents mesures i suports. Els participants també van descriure el rol de l'orientador com aquella figura que acompanya a les famílies i les orienta de cara a l'escolarització del seu fill. Cano, et al. (2013) també fa referència a aquest aspecte del rol de l'orientador, on diu que aquest és el professional encarregat d'orientar a les famílies en l'escolarització dels seus fills, sobretot en els casos d'alumnat amb diversitat funcional, l'escolarització de l'alumnat nouvingut o en risc d'exclusió social. En els resultats també es dona molta importància al rol de l'orientador com a expert en temes d'inclusió i millora escolar i això es remarca en els estudis de Calvo, et al., (2012) on es diu que la participació d'aquesta figura dins dels processos de millora de centres educatius és d'un gran potencial i beneficiosa a qualsevol nivell educatiu. Si l'orientador està format en temes d'educació i pedagogia, pot ajudar a les escoles a generar millores. El Departament d'Ensenyament (2017) també remarca aquestes funcions de l'orientador de cara a la inclusió: valora el seu rol davant de construir, dissenyar i adequar mesures per promoure la inclusió a les escoles. Tornant als participants, tots ells reclamen el rol de l'orientador educatiu dins de les direccions escolars, idea reforçada per García, et al (2012) en els seus estudis. Els participants de la investigació veuen també el rol del POE com algú indispensable pel dia a dia a les escoles i que dona molta ajuda a tot el claustre, ja que arriba a uns nivells que un mestre o professor, per si sol, no pot arribar. En referència a això, García, et al. (2012) dona com a tasca psicopedagògica la col·laboració directa amb els docents en les seves activitats quotidianes i suport en tot el que necessitin.

Després d'haver discutit tots els resultats i haver-los relacionat amb els estudis, teories i reglaments previs, s'han vist uns factors que es van repetint de forma exhaustiva. Primerament, el fet de les funcions de l'orientador educatiu. Aquestes queden molt especificades per als professionals que treballen als EAP i per als POE. Tanmateix, a enlloc s'ha trobat per escrit quelcom que reglamenti les funcions dels orientadors a les escoles concertades de Primària. A més a més, tampoc s'ha trobat cap Decret o Llei que indiqui l'obligatorietat d'aquest professional a les escoles de Primària més enllà de l'EAP com a agent extern a les

escoles. És per això, que podem creure que la figura de l'orientador educatiu a Primària a les escoles concertades no és de caràcter obligatori en aquesta etapa. Aquesta manca d'informació sobre les funcions dels orientadors al llarg i ample de les etapes educatives i tipologies d'escola s'ha viscut com una limitació per a la investigació. És força complicat de trobar informació exacte sobre les funcions d'aquest professional, ja que, depenent d'en quin context es trobi aquest, les seves funcions varien. Tot i això, s'ha pogut constatar que les funcions d'aquest tenen una base molt similar en tots els àmbits on aquest es mou.

Un altre fet a destacar és la constant demanda dels orientadors a poder formar part de les direccions pel que fa a la presa de decisions en temes d'inclusió, atenció a la diversitat i disseny dels aprenentatges. S'ha pogut constatar que a la pràctica no és una funció que aquest professional pugui portar a terme, segurament per la manera com les direccions de les escoles estan organitzades i les prioritats que aquestes donen a les polítiques que volen implementar al seu centre. Tal com s'ha vist al llarg de la investigació, l'orientador educatiu és un expert en temes d'inclusió, pedagogia i educació, i no centra la seva mirada únicament a l'excel·lència acadèmica. Per tant, seria necessari que aquest professional formés part de les direccions per tal de generar un canvi de mirada a aquestes i poder posar en marxa polítiques, cultures i pràctiques que promoguessin la inclusió i noves maneres d'entendre els aprenentatges. A més a més, és una de les funcions que els estudis i els decrets del Departament d'Ensenyament reclamen per als orientadors. Per tant, com a línia de futur és recomanable la presència d'aquest professional a les direccions escolars.

Finalment, la variable temps ha estat força reclamada per tots els participants, sobretot els mestres, ja que ells són atesos per als orientadors. És un aspecte a destacar, ja que aquesta falta de temps fa que no s'acabi de fer un bon seguiment i atenció a tots els alumnes que passen per les mans de l'orientador. Això és degut a la gran quantitat de tasques i tan diversificades que els orientadors realitzen els seus centres educatius. No obstant això, és una variable recurrent a qualsevol escola en qualsevol aspecte, aquesta manca de temps per a poder arribar a tot. Com a proposta de futur, caldria incloure a més professionals de l'orientació educativa a les escoles, ja que són una peça clau tant per als professors, les direccions, els alumnes i les famílies.

Aquest estudi s'ha pogut desenvolupar només basant-se en la dinàmica del Departament d'Orientació Psicopedagògica d'una escola concertada del barri de Sarrià de Barcelona. És per això, que els resultats i les conclusions que s'han extret d'aquest estudi no poden ser generalitzats pel que fa a les tasques que desenvolupen tots els orientadors educatius de tots els centres educatius de Catalunya. A més a més que només s'ha estudiat la funció del POE que intervé a les etapes d'Infantil, Primària i ESO, i no s'ha pres constància de l'EAP. En concret, aquesta escola és un centre educatiu concertat molt gran on compten

amb molts professionals de l'orientació educativa per atendre a la gran quantitat d'alumnes que són escolaritzats al centre, on a més a més, el rol de l'orientador s'està renovant i actualitzant, a la vegada que els mateixos orientadors estan esdevenint agents de canvi intern dins del centre per esdevenir una escola inclusiva. Per a tots aquests motius, com que la mostra del treball no és prou significativa, de cara a futures línies d'investigació, s'anima a persones interessades amb aquesta temàtica de fer una recerca sobre quin és el rol de l'orientador educatiu a molts més centres educatius de Catalunya (tant concertats com públics) i comparar entre ells les funcions i tasques del professor d'orientació educativa i dels professional de l'EAP.

Referències bibliogràfiques

- Anscow, M., Booth, T., Vaughan, M. (2000). *Indice de inclusion. Desarrollando el aprendizaje y la participación en las escuelas. Centre for Studies on inclusive Education (CSIE), Bristol UK 2000 Oficina Regional de Educación para América Latina y el Caribe*. Recuperat de:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001381/138159so.pdf>
- Arnaiz, P. (2012). Escuelas eficaces e inclusivas: cómo favorecer su desarrollo. Effective and inclusive schools: How to promote their development. *Educatio Siglo XXI*. Universidad de Murcia, Espanya
- Bisquerra, R. (1998). *Modelos de orientación e intervención psicopedagógica*. Barcelona: Praxis.
- Bisquerra, R., Escamilla, G., Manzana, N., Paz, M., Pinelo, F., Velasco, J. (2005). Marco conceptual de la orientación psicopedagógica. *Revista Mexicana de Orientación Educativa, REMO*. 2ª época, Vol. III, Número 6, Julio-Octubre de 2005. Recuperat de: <http://remo.ws/revistas/remo-6.pdf>
- Calvo, A., Haya, I., Susinos, T. (2012). El rol del orientador en la mejora escolar. Una investigación centrada en la voz del alumnado como elemento de cambio. Universidad de Cantabria, Espanya. Recuperat de:
<http://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4732854.pdf>
- Cano, M., Castelló, M., Liesa, E., Mayoral, P. (2013). Valoración de las funciones del profesor de orientación educativa en cataluña. Universitat Ramon Llull, Espanya.
d'Ensenyament (DOGC núm. 1918, de 8.8.1994)
- Departament d'Ensenyament (2017) DECRET 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu. *Diari Oficial de La Generalitat de Catalunya, Núm. 6900, 18*. Recuperat de: <http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/6900/1431926.pdf>
- DECRET 155/1994, de 28 de juny, pel qual es regulen els serveis educatius del Departament
- DeMayo, S. (2018). Increasing students with disabilities skills through quality instruction in the academic support class in the brandywine school district in Wilington. University of Delaware, USA. Recuperat de:
http://udspace.udel.edu/bitstream/handle/19716/23909/DeMayo_udel_0060D_13336.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Departament d'Ensenyament (2018). Documents per a l'organització i la gestió dels centres. Curs 2018-19.

- Echeita, G. (2008). Inclusión y exclusión educativa. "voz y quebranto." REICE. Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación. Vol. 6, núm. 2, 2008, pp. 9-18. Recuperat de: <http://www.redalyc.org/pdf/551/55124841001.pdf>
- García, A., Hernández, F., Maquilon, J., Miralles, P. (2012). Dificultades de las prácticas docentes de innovación educativa y sugerencias para su desarrollo. Universidad de Murcia, Espanya. Recuperat de: <http://www.redalyc.org/pdf/2170/217024398001.pdf>
- García, A., Krichesky, G., Martínez, C. (2010). El orientador escolar como agente interno de cambio. *Revista Iberoamericana de Educación* nº54, 107–122. Recuperat de: <https://rieoei.org/historico/documentos/rie54a05.htm>
- Gregory, J. (2018). Not my responsibility: The Impact of separate special education systems on educators' attitudes toward inclusion. Southern Connecticut State University, USA. Recuperat de: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1177139.pdf>
- Henao, G., Ramírez, L., Ramírez, C. (2006). Que es la intervención psicopedagógica: Definición, principios y componentes. Grupo de investigación: Estudios Clínicos y Sociales en Psicología Clasificado Colciencias Categoría (Medellín, Colombia) Recuperat de: <http://www.postgradoune.edu.pe/pdf/documentos-academicos/psicologia-educacional-y-tutorial/16.pdf>
- House, R. M., Hayes, R. L. (2002). School Counselors: Becoming key Players in School Reform, a Professional School Counseling, vol. 5, nº 4.
- Iglesias, M., Lozano, I., Roldán, I. (2018) La calidad e innovación educativa en la formación continua del docente: un estudio cualitativo en los centros educativos. Universidad de Alicante, Espanya.
- López, J. (2010). La práctica de la innovación educativa y nuestro conocimiento sobre ella. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*. Universidad de Sevilla, Espanya. Recuperat de: <https://recyt.fecyt.es/index.php/profesorado/article/view/42055/24021>
- Lorente, E., Sales, A. (2017). Perfil y funciones del psicopedagogo en el contexto de una escuela inclusiva. (Profile and functions of psychopedagogue in the context of an inclusive school) Universidad Jaume I.
- Mariño, C. (2012). Análisis de los servicios de orientación educativa en España. Equipo de Orientación Específico (Pontevedra, Espanya), 217–228.
- Real Decreto 1834/2008, de 8 de Noviembre, por el que se definen las condiciones de formación para el ejercicio de la docencia en la educación secundaria obligatoria, el bachillerato, la formación profesional y las enseñanzas de régimen especial y se establecen las especialidades de los cuerpos docentes de enseñanza secundaria. Boletín Oficial del Estado, 287 de 28 de Noviembre del 2008, 47586-47591. Ministerio de Educación, Política Social y Deporte. BOE-A-2008-19174.
- Roca, E. (2001). Función y perfil profesional de los psicopedagogos. Una perspectiva desde Cataluña. Universidad Autónoma de Barcelona. *Educiones Universidad de Salamanca*, pp. 159–178.
- Stainback, S., Stainback, W. (1999). Aulas inclusivas. Madrid: Narcea.

Tello, N. (2017). El psicopedagogo como mediador del proceso de enseñanza-aprendizaje, una mirada desde los programas de Integración en Chile. Universitat Ramon Llull, Espanya. Recuperat de: <https://www.tdx.cat/handle/10803/406144>

Annexos

Annex 1: Entrevista destinada a l'antiga coordinadora dels EAP de Catalunya.

1. Segons el teu punt de vista i la teva trajectòria, com definiries un orientador psicopedagògic?
2. Quines funcions i tasques creus, en general, que aquest agent desenvolupa?
3. Quina és la funció de l'orientador com a figura de canvi en el marc de la innovació?
4. Tenint en compte l'aparició del Decret d'escola inclusiva, quin rol executa actualment l'orientador en matèria d'inclusió? I quin rol creus que caldria que executés de cara al futur?
5. Tenint en compte tots els canvis educatius que estan havent-hi amb l'aparició del Decret d'escola inclusiva, com redefiniries el rol de l'orientador?
6. Quins beneficis i nivell d'impacte creus que aportaria als mestres el nou enfocament que has proposat d'orientador? I als alumnes?

Annex 2: Entrevista destinada als orientador educatius que treballen a l'escola on es contextualitza la investigació.

1. Segons el teu punt de vista i la teva trajectòria, com definiries el què és un orientador psicopedagògic?
2. Quines funcions i tasques creus, en general, que aquest agent desenvolupa?
3. Com a orientador/a psicopedagògic, com ha anat evolucionant la teva tasca fins a l'actualitat?
4. Quins són els reptes de l'orientador en l'actualitat? En què ha de canviar per tal d'anar evolucionant?
5. Creus que aquest és el rol d'orientador que necessita l'escola actual? Com creus que aquest ha d'evolucionar per adaptar-se en el context actual i les demandes d'aquest?
6. En quins aspectes i com creus que la teva tasca ajuda als docents de l'escola?
7. En quins aspectes i com creus que la teva tasca ajuda als alumnes?
8. Quins beneficis consideres que té la teva figura dins les escoles?
9. Hi ha alguna tasca que no realitzis que t'agradaria poder realitzar per tal de millorar i innovar el teu rol?

Annex 3: Qüestionari destinat als mestres i professors de 5è, 6è, 1r i 2n d'ESO que treballen a l'escola on es contextualitza la investigació.

1. Sexe:
2. Edat:
3. Formació/Titulacions:
4. Etapa on treballes a l'escola:
5. Anys d'experiència docent:
6. Anys treballats dins l'escola:
7. Tenint en compte la teva experiència com a tutor/a, en quin grau creus que és necessària la figura de l'orientador psicopedagògic dins l'escola?
 - 1- Gens necessària
 - 2- Poc necessària
 - 3- Bastant necessària
 - 4- Molt necessària
8. En l'etapa on tu treballes, quines tasques desenvolupa l'orientador psicopedagògic?
9. Quina és la tasca que desenvolupa l'orientador que més t'ajuda en el teu dia a dia? Per què?
10. En general, quin nivell d'impacte té la figura de l'orientador en les tasques del teu dia a dia a l'aula?
 - 1- Gens d'impacte
 - 2- Poc impacte
 - 3- Bastant impacte
 - 4- Molt impacte
11. En quins aspectes consideres que ajuden als alumnes les tasques que desenvolupa l'orientador?
12. Partint del rol que realitza l'orientador, quines tasques noves creus que podria dur a terme que t'ajudarien en la teva tasca docent?